

Verzamel de troep(en)!

Groepje:

Aantekeningen:

Leesdoel:

Antwoorden sleutelvragen:

Zaterdag 20 september is het World Cleanup Day, de internationale actiedag waarop vrijwilligers de strijd aanbinden tegen zwerfafval. Waarom is het relevant om deze dag te organiseren? Hoe groot is het probleem met zwerfafval in Nederland? En hoe kun je zelf bijdragen aan de oplossing?

5 **10.000 ton in vijf uur**

In 2008 sloegen 50.000 inwoners van Estland de handen ineen om het hele land op te ruimen. In een tijdsbestek van zo'n vijf uur werd meer dan 10.000 ton afval verzameld. Wereldwijd raakten mensen geïnspireerd door dit ambitieuze initiatief, dat zich sindsdien als een olievlek verspreid heeft. Inmiddels heeft vrijwel elk land ter wereld een actieve beweging van vrijwilligers die, op een afgesproken dag, zwerfafval opruimt en zo aandacht vraagt voor afvalproblemen en vervuiling. Dat is wat er gebeurt tijdens de jaarlijkse World Cleanup Day.

15 In 2018 bleek World Cleanup Day uitgegroeid tot de grootste burgerbeweging in de menselijke geschiedenis. In 2024 bereikte World Cleanup Day een belangrijke mijlpaal: het evenement werd officieel toegevoegd aan de kalender van internationale dagen van

Aantekeningen:

de Verenigde Naties. Vorig jaar namen bijna 25 miljoen mensen, verdeeld over 190 landen, deel aan het initiatief.

Zwerfafval

20

Zwerfafval of zwerfvuil is afval dat door nalatigheid achterblijft op plaatsen die daar niet voor bestemd zijn. Dus: afval dat op straat ligt, in bermen, in parken en plantsoenen, sloten en kanalen. Het gros van het zwerfafval bestaat uit snoep- en koekwikkels, blikjes, plastic flesjes, voedselverpakkingen en sigarettenpeuken.

Rijkswaterstaat monitort de hoeveelheid zwerfafval sinds 2008 volgens een vaste methode, waardoor trends door de tijd heen goed te vergelijken zijn. De algemene trend

25

is dat Nederland sinds 2010 langzaam schoner is geworden, al schommelen de gemeten hoeveelheden en lijkt de progressie de laatste jaren te stagneren. De hoeveelheid plastic flesjes en blikjes neemt de laatste jaren af. Het aantal blikjes dat gevonden wordt, is drie keer zo hoog als het aantal flesjes.

Volgens een schatting van Natuur & Milieu uit 2023, belandt er jaarlijks zo’n vijftig

30

miljoen kilo zwerfafval op straat of in het groen. Dat staat gelijk aan zo’n drie kilo per persoon.

Het meeste zwerfafval is te vinden bij parkeerplaatsen langs de snelweg, maar ook in winkelgebieden, uitgaansgebieden en op ov-locaties wordt relatief veel zwerfafval aangetroffen. Woonwijken blijven doorgaans schoner. Bijna een kwart van de mensen

35

gooit weleens iets op straat: jongeren vaker dan ouderen, mannen vaker dan vrouwen. Uit onderzoek van Rijkswaterstaat blijkt dat mensen verschillende motieven hebben om afval op straat te gooien, variërend van nonchalance en groepsdruk tot volle of ontbrekende afvalbakken. Niet al het zwerfafval wordt doelbewust op straat gegooid. Een deel ontstaat doordat afval uit afvalbakken waait, uit voertuigen valt of verkeerd

40

wordt aangeboden.

De impact van zwerfafval dat in de natuur achterblijft is fors: dieren kunnen er ziek van worden en door het afval raken de bodem en het water vervuild. Het duurt lang voordat het afval vanzelf verdwenen

45

is. De afbreektijden variëren sterk per materiaalsoort, van enkele weken tot een eeuwigheid. Niet-natuurlijke materialen zoals plastic vergaan niet, maar fragmenteren in piepkleine deeltjes die in de bodem of in het water blijven rondzwerven (de zogenaamde microplastics).

50

soort afval	afbreektijd
appelklokhuis	2 weken
bananenschil	een paar weken tot een paar jaar
kauwgom	20 tot 25 jaar
kartonnen drinkbeker	2 tot 5 maanden
plastic flesje	vergaat niet, maar fragmenteert
sigarettenpeuk	1 tot 12 jaar, filter vergaat niet
glazen fles	vergaat niet

Antwoorden sleutelvragen:

Aantekeningen:

Deel van de oplossing

- 55 Een groot deel van het zwerfvuil in ons land wordt opgeruimd door de gemeentelijke reinigingsdiensten. In 2010 kostte het schoonhouden van de openbare ruimten een slordige 250 miljoen euro.
Beleidsmatig zijn er al diverse ingrepen gedaan om de hoeveelheid zwerfafval te reduceren. Sinds 2016 geldt er een verbod op het verstrekken van gratis plastic tassen.
- 60 Binnen twee jaar werd er 60% minder plastic tassen in het zwerfafval gevonden dan voor de invoering van deze maatregel.
In 2024 nam Nederland maatregelen om het gebruik van plastic wegwerpbekers en -bakjes terug te dringen. Voor het verbruik hiervan moeten klanten extra betalen. Klanten kunnen ook kiezen voor een herbruikbaar alternatief, zoals een eigen beker of een beker met statiegeld. De maatregel is niet alleen bedoeld om de hoeveelheid zwerfafval terug te dringen, maar ook om de plastic afvalberg tegen te gaan. Recent werd een grote fastfoodketen op de vingers getikt omdat het enkel wegwerpbekers aanbood in zijn restaurants, zonder een herbruikbaar alternatief te bieden.
- 65 Voor grote plastic flessen werd op 1 oktober 1991 statiegeld ingevoerd. Tegenwoordig krijg je per ingeleverde statiegeldfles met een inhoud van een liter of meer 25 eurocent retour. Respectievelijk in juli 2021 en april 2023 werd statiegeld ingevoerd op kleine plastic flesjes en blikjes. Ondanks de terugbetaling van € 0,15 per flesje of blikje, is de inzamelnorm (90%) sinds de introductie van het statiegeld nog nooit gehaald. Nadat de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) had gedreigd met dwangsommen, kwam
- 70 producentenorganisatie *Verpact* dit jaar met een extra beloningssysteem. Zo liep er van mei tot en met juli een landelijke winactie waarbij deelnemers bij inlevering van statiegeldflessen of -blikjes een geldprijs konden winnen. Ook begon de organisatie deze maand een loterij om mensen te stimuleren statiegeldverpakkingen in te leveren. Desondanks is de prognose, gebaseerd op de resultaten van het eerste halfjaar, dat er
- 80 ook dit jaar minder ingezameld zal worden dan de wettelijk vereiste hoeveelheid. Het zal waarschijnlijk blijven steken op 77-81% van de flesjes en 85-89% van de blikjes. Uit onderzoek in opdracht van het AD in 2025 blijkt dat het statiegeld op flesjes en blikjes een katalysator vormt voor nieuw en ander zwerfafval. De financiële prikkel zorgt ervoor dat afvalbakken en containers door zogenaamde statiegeldzoekers geleegd en vernield
- 85 worden om er blikjes en flesjes uit te halen. Dit leidde in 2025 juist tot een fikse kostenpost in de vier grote gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Die waren bij elkaar zo'n 9,4 miljoen euro kwijt aan het opruimen van het extra afval en het repareren van afvalbakken.

Draag je steentje bij

- 90 De strijd tegen zwerfafval wordt dus niet enkel gewonnen door maatregelen die de overheid neemt. Uiteindelijk ligt de sleutel tot succes in ons eigen gedrag. Je kunt zelf een steentje bijdragen door bewust met je afval om te gaan. Koop zo min mogelijk

Antwoorden sleutelvragen:

